

Списание ЕПОХИ
Издание на Историческия факултет на
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“
Journal EPOCHI [EPOCHS]
Edition of the Department of History of
“St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo

Том / Volume XXV (2017),
Книжка / Issue 2

ХРОНИКАТА НА СИГЕБЕРТ И СВЕДЕНИЯТА МУ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ПЕРИОДА 680 – 820 Г.

Стоян МИХАЙЛОВ, Пепа ЛУНГАРОВА¹

CHRONICA OF SIGEBERT AND HIS RECORDS ABOUT THE BULGARIANS FOR THE PERIOD 680 – 820 A.D.

Stoyan MIHAYLOV, Pepa LUNGAROVA

Abstract: *Sigeberti Gemblacensis Chronica* contains records about the Bulgarians which are unfound in any other medieval sources. In this paper are analyzed the records in *Chronica* of Sigebert of the period 680 – 820 A.D. The Latin text and its Bulgarian translation are presented simultaneously. In addition to the excerpts concerning the Bulgarians are also included records about the Caliphate and the Byzantium. According to L. C. Bethmann, the publisher of the *Chronica* of Sigebert, the common thing about these passages is that they originate from a common source – *Historia miscella*. There are two possible for the origin of these unique records for the Bulgarians contained in *Chronica* of Sigebert. The first one is that the records known thanks only to Sigebert's chronicle are his own interpretation to fill the chronological "gaps" in his knowledge about the Bulgarian history. The other hypothesis is that Sigebert, except the version of Anastasius work, has had another unidentified medieval source from which originate the records about the Bulgarians and Byzantium known only by his chronicle.

Key words: *Chronica* of Sigebert, *Historia miscella*, Medieval Bulgaria, Byzantium, 7th–8th Century.

Монахът Зигеберт от бенедиктинския манастир при днешния град Жамблу (фр. Gembloux, лат. *Gemblacum*) в Белгия (регион Валония) е един от най-забележителните и разностранни автори на XI – XII век. Неговото основно занимание е било на учител в манастирските училища при абатство Сен Венсан в Мец (диоцез Мец) и абатство Сен Пиер в Жамблу (диоцез Лиеж). Той е автор на редица агиографски произведения, на полемични писма, теологически и литургични текстове, засягащи проблеми на западната християнска църковна организация. Зигеберт сериозно се занимава и с историческа проблематика, резултат на което са неговите трудове *Gesta abbatum Gemblacensium* (*Делата на гемблаценските абати*), *De viris illustribus* (*За просветените хора*, представлява каталог на 172 средновековни автори), *Liber decennalis* (*Книга за десетилетията*, относно проблемите на хронологията и датирането, запазена само частично) и *Chronica* (*Хроника*, за времето от 381 до 1111 г.) [**Dictionary 11**, pp. 284 – 285; **Lexikon, VII**, pp. 1879 – 1880; **Encyclopedia, 2010**, pp. 1358 – 1360].

Хрониката на Зигеберт Гемблаценски е един добре познат средновековен исторически труд и може да се разглежда като най-популярното произведение на този автор. По своето съдържание тя е от групата на универсалните хроники и представя информация за събития от цялата територия на бившата римска империя (Европа, Северна Африка и Предна Азия) за повече от седем столетия. Известни са 65 ръкописа на хрониката, от които 44 са запазени до наши дни [**Encyclopedia, 2010**, p. 1358].

В Хрониката на Зигеберт се съдържат сведения за българите, като част от тях досега не са познати от други средновековни източници. Въпреки уникалността на тези сведения, в съвременната българска историческа наука те рядко се използват или коментират. Това отношение към труда на Зигеберт е наложено още от В. Златарски, според когото хронологията в посочената хроника е про-

¹ П. Лунгарова е автор на превода на български език на включените пасажии от хрониката на Зигеберт. С. Михайлов е автор на коментара и бележките.

изволна [Златарски, В. 1918, с. 193, бел. 2]. В поредицата „Извори за българската история“ оценката на М. Войнов за съчинението на Зигеберт също е по-скоро негативна, без да се дава специален коментар за уникалния характер на част от представените известия [Войнов, 1965, с. 40]. В изследвания по средновековна българска история от хрониката на Зигеберт обикновено се цитират отделни сведения, чието съдържание се среща и в други извори [История, II, с. 110, 117 – 118]. Липсата на изследвания за сведенията за българите в хрониката на Зигеберт Гемблаценски е една неоправдана празнина в българската медиевистика. Част от информацията в това средновековно съчинение има уникален характер и заслужава специално проучване, за да може да бъде направена по-обективна оценка за нейната евентуална достоверност.

В настоящата работа ще се разгледат сведенията от хрониката на Зигеберт от периода 680 – 820 г. Паралелно са представени латинският текст и неговият превод на български език. Този хронологически интервал не е избран случайно. Това са годините, в които Зигеберт отделя особено внимание на българската история. Самият автор пише, че от 680 г. ще започне да отбелязва „българското царство“, като за всяка година от своята хроника отбелязва съответната регнална година на римския император, на арабския халиф, на кралете на франки, лангобарди, англи и вестготи. За 820 г. Зигеберт посочва, че понеже прекъсват сведенията за „царствата на българите и сарацините“, той спира да отбелязва поредните години на управление на техните владетели.

В предишно издание на откъси от хрониката на Зигеберт с превод на български език са подбрани само пасажите, в които се споменават българите [Зигеберт, 1965, с. 40 – 49]. В настоящата работа са дадени пасажите от периода 680 – 820 г., които освен откъсите за българите от разглеждания период, включват и всички сведения за арабския халифат и почти всички известия за Византия. Според Лудвиг К. Бетман, издателя на хрониката на Зигеберт в сериите „Monumenta Germaniae historica“ и „Patrologiae“, общото на тези пасажи е, че произхождат от един общ източник – т. нар. от него *Historia miscella* [Sigebertus, 1844, pp. 275 – 276; Sigebertus, 1854, pp. 21 – 22]. В европейската историография под името *Historia miscella* (бълг. *Смесена история*) са издадени средновековни ръкописи, съдържащи компилация от произведенията на Евтропий, Павел Дякон, Анастасий Библиотекар и добавки на Ландолф Сагакс. Първото издание е от 1569 г. под редакцията на Пиер Питу (фр. *Pierre Pithou*, лат. *Petrus Pithoeus*) [НМ, 1569]. Второто издание е от 1869 г., редактирано от Франц Айзенхардт [НМ, 1869].

Сравнението на разгледаните откъси от хрониката на Зигеберт с пасажи от двете издания на *Historia miscella* и изданието на Анастасий Библиотекар от 1844 г. позволява да се направят някои заключения за отношенията между текстовете на тези четири средновековни извора. Първо, латинският текст на Анастасий Библиотекар може да се приеме за първоизточник на голяма част от представените по-долу сведения в хрониката на Зигеберт от периода 680 – 820 г., но не пряко, а чрез някоя от неговите редакции². Второ, латинският текст на изданието на *Historia miscella* на Ф. Айзенхардт е редакция на Анастасий Библиотекар, но по някои конкретни елементи (предаване на лични имена, етноними, термини и др.) има определени сходства с информацията в хрониката на Зигеберт. Трето, изданието на П. Питу също е редакция на Анастасий, но по отношение на предаването на личните имена, етнонимите и специфични лексеми стои по-близо до хрониката на Зигеберт.

Част от сведенията от хрониката на Зигеберт, свързани с българите, нямат аналог в другите разглеждани латински текстове. Това са следните съобщения:

- (1) 700 г. – Тервел управлява българите;
- (2) 727 г. – Кормесий управлява българите;
- (3) 760 г. – Телец управлява българите;
- (4) 770 г. – Телериг управлява българите;
- (5) 778 г. – Кардам управлява българите;
- (6) 807 г. – Крум управлява българите.

В четирите откъса за византийската история, за които също липсва съответствие у Анастасий и в двете издания на *Historia miscella*, се съдържа информация за следните събития:

- (1) 720 г. – броят на жертвите сред жителите на Константинопол вследствие на арабската обсада (717 – 718) е 300 000;

² В *De viris illustribus* на Зигеберт под номер 103 е споменат Анастасий Библиотекар, но само като преводач на латински език на житие на св. Йоан Милостиви (*S. Joannis Eleemosynari*), патриарх на Александрия (610 – 619), написано на гръцки език от епископ Леонтий [Sigebertus, 1854a, p. 570], което може да служи като аргумент, че Зигеберт вероятно не познава Анастасий като автор на *Chronographia tripartita*.

- (2) 762 г. – сред номадите се срещат прически с форма на кръст;
 (3) 766 г. – Константин V и арабският халиф извършват гонения срещу православните християни;
 (4) 799 г. – умира бившият император Константин VI.

Могат да се формулират две хипотези за произхода на непознатите от други средновековни източници сведения за българите в хрониката на Зигеберт. Първата е, че Зигеберт ползва някоя от редакциите на латинския превод на Анастасий Библиотекар на *Хронография* на Теофан, а известните само от неговата хроника сведения са негова собствена интерпретация за допълване на хронологическите „празнини“ в познанията му за българската история. Тази хипотеза би могла да обясни неизвестните от други извори дати за българите, но не и четирите известия от византийската история, които също са без аналог, тъй като в тях се съдържа конкретна и детайлна фактология, а не само хронологическо определяне.

Втората хипотеза е, че Гемблаценският монах ползва вариант на текста на Анастасий, но заедно с това разполага и с друга неидентифицирана до този момент хроника или история, от която произхождат известните само от неговата хроника сведения за българите и Византия. Тази хипотеза открива възможност за бъдещо целенасочено търсене на евентуалния източник на Зигеберт сред запазените до днес средновековни ръкописи. Изброените по-горе особени сведения от хрониката на Зигеберт за българската и византийската история биха могли да послужат като отправна точка за откриването на неизвестния извор.

Sigeberti Gemblacensis chronica / Хроника на Зигеберт Гемблаценски	
680. [AD] [R.] 11. [S.] 23. [F.] 1. [L.] 10. [A.] 7. [W.] ³ 16.	
<p>Gens Bulgarorum, quae et ipsa a Scithia egrediens passim debachabatur, per Thraciam Bathaia duce grassatur. Quibus Constantini imperatoris occurens exercitus, ab eis turpiter fugatus, graviter est attritus; et adeo per Romanam rem publicam eorum invaluit excursus, ut imperator pace cum eis facta, annua pacta eis praeberere sit coactus (326, 60 – 62)⁴.</p> <p><i>Ab hinc regnum Bulgarorum adnotandum est, quorum rex Bathaias erat (326, 66 – 327, 1).</i></p>	<p>Племето на българите, самото то, идващо от Скития, върлуваше надлъж и нашир и се скиташе из Тракия начело с вожда Батайас. Срещу тях изпречилата се войска на император Константин бе позорно обърната в бягство и понесе тежко поражение; и до такава степен тяхното нахлуване из Римската държава се усили, че императорът бе принуден, след като сключи мир с тях, да им предложи ежегоден данък.</p> <p><i>Оттук трябва да се отбелязва царството на българите, чийто владетел беше Батайас.</i></p>

³ В средните скоби са представени пояснения за числата, които са посочени в хрониката на Зигеберт: [AD] – година от рождението на Христос, [R.] – регнална година на римския император (до 801 г. на византийския император, а от 802 г. на западния франкски император), [S.] регнална година на владетеля на сарацините, [F.] – регнална година на краля на франките, [L.] – регнална година на краля на лангобардите, [A.] – регнална година на краля на англите в Британия, [W.] – регнална година на краля на вестготите, а от 682 г. с [B] се отбелязва регналната година на българския владетел.

⁴ Информацията има съответствие при Анастасий, но хронологията и изписването на лични имена е различно: „anno ... undecimo ... Vulgarum gens supervenit in Thracem... Bathahias... Ergo cum in his dilatati fuissent, elati sunt et coeperunt ea, sub Romana re publica erant, castra seu praedia destruere atque praedare. Unde vi coactus imperator pacem fecit cum eis annua illis praeberere pacta pollicitus ...“ [Anastasius, 1885, pp. 225 – 227]. Същото в *Historia miscella* [HM, 1569, pp. 615 – 619 – Bulgarum... Thracem... Buthaias; HM, 1869, pp. 476, 7 – 479, 9 – Bulgarum... Trachem... Bathahias].

682. [AD] [R.] 13. [S.] 25. [F.] 3. [L.] 12. [A.] 9. [W.] 2. [Bulg.] 2.	
Muhavias Saracenorum amiras moritur; post quem Gizid filius eius tribus annis principatur (327, 11 – 12) ⁵ .	Умира Мухавиас, емирът на сарацините; след него три години управлява неговият син Гизид.
685. [AD] [R.] 16. [S.] 3. [F.] 6. [L.] 15. [A.] 12. [W.] 1. [B.] 5.	
Gizid mortuo Marhuan principatur Saracenis anno 1 (327, 22) ⁶ .	След като умира Гизид, Мархуан управлява сарацините една година.
686. [AD] [R.] 17. [S.] 1. [F.] 7. [L.] 16. [A.] 1. [W.] 2. [B.] 6.	
Constantino imperatore mortuo, Iustinianus filius eius imperat annis 10. Saracenis principatur Habdalan anno uno (327, 35 – 36) ⁷ .	След смъртта на император Константин неговият син Юстиниан управлява десет години. Хабдалан управлява сарацините една година.
687. [AD] [R.] 1. [S.] 1. [F.] 8. [L.] 17. [A.] 2. [W.] 3. [B.] 7.	
Habdimelech amiras principatur Saracenis annis 22. Inter Iustinianum et Habdimelech pax convenit, ut solvent Saraceni Romanis singulis diebus mille nomismata et servum et equum (327, 39 – 41) ⁸ .	Емирът Хабдимелих управлява сарацините 22 години. Между Юстиниан и Хабдимелих се сключва мир така, че сарацините да плащат на римляните всеки ден 1000 номизми и роб, и кон.
688. [AD] [R.] 2. [S.] 1. [F.] 9. [L.] 1. [A.] 1. [W.] 4. [B.] 8.	

⁵ Има съответствие при Анастасий, но датирването, изписването на личните имената и титлата на арабския владетел е различно: „anno ... undecimo ... mortuus est Mauhias, Saracenorum protosymbolus ... et principari coepit Hizid filius eius ... Per idem tempus Azid coepit esse Arabum princeps, qui tribus his praefuit annis“ [Anastasius, 1885, pp. 226, 6 – 8; 228, 6 – 7]. Вж. и *Historia miscella* [HM, 1569, p. 615 – Muhavias... Sarracenorum... Gizid; HM, 1869, p. 476, 3 – 6 – Mauhias... Saracenorum... Gizid].

⁶ Информацията има съответствие при Анастасий, но датирването и изписването на имената е различно: „anno ... quinto decimo... Arabum princeps Maruham anno uno praefectus est, siquidem defuncto Azid turbati Arabes“ [Anastasius, 1885, p. 228, 19 – 21]. Вж. *Historia miscella* [HM, 1569, p. 621 – „... Arabum princeps Maruan... Gizid“; HM, 1869, p. 480, 6 – 8 – „... Arabum princeps Maruhan ... Azid“].

⁷ У Анастасий при частта за арабите има разминаване в датирването и изписването на имената, а при частта за византийската история има голяма текстуална прилика: „anno... quinto decimo... constituentes duce sibi Abdellan/ Abdellan filium Zuber“ [Anastasius, 1885, p. 228, 21, 28], „anno... septimo decimo... requieuit pius imperator Constantinus, cum imperasset annis decem et septem, et imperavit Iustinianus, filius eius“ [Anastasius, 1885, p. 229, 3 – 5]. Виж и *Historia miscella* [HM, 1569, p. 621 – „anno decimoquinto... Habdallan...“, „anno decimo septimo... requieuit... pius Constantinus“; HM, 1869, p. 480, 9 – 10 – „anno... quinto decimo... Habdallan...“, p. 480, 25 – 27 – „anno... septimo decimo requieuit pius... Constantinus“].

⁸ При Анастасий, в отделни части има пълно текстуално съвпадение, но името на арабския халиф е предадено по различен начин: „... anno ... primo... Abimelech principatur Arabibus, qui praefuit his annis viginti duobus ... mittit Abimelech ad Iustinianum confirmare pacem, et convenit inter eos huiusmodi pax... et Abimelech Romanis tribueret per singulos dies nomismata mille et equum et servum...“ [Anastasius, 1885, p. 230, 11 – 19]. Има съответствие в *Historia miscella* [HM, 1569, p. 622 – „Arabibus Habdimelech principatur, qui praefuit his annis vigintiduos...“].

Imperator pacem cum Saracenis pactam solvens, mala eis intulit, et peiora ab eis pertulit (327, 62 – 63) ⁹ .	Императорът, като наруши сключения мир със сарацините, им причини злини, и по-големи злини понесе от тях.
689. [AD] [R.] 3. [S.] 2. [F.] 10. [L.] 2. [A.] 2. [W.] 5. [B.] 9.	
Iustinianus pacem cum Bulgaribus pactam solvit, eisque concurrens primo vicit, post ab eis exceptus vix evasit (327, 66) ¹⁰ .	Юстиниан наруши мирния договор с българите, като ги нападна и първо победи, но след това, нападнат от тях, едва избяга.
693. [AD] [R.] 7. [S.] 6. [F.] 14. [L.] 6. [A.] 2. [W.] 9. [B.] 13.	
Saraceni Romanos gravissimo bello atterunt (328, 16 – 17) ¹¹ .	Сарацините унищожават римляните в много тежка война.
695. [AD] [R.] 9. [S.] 8. [F.] 2. [L.] 8. [A.] 4. [W.] 11. [B.] 15.	
Defectio solis facta est hora dies tertia; ita ut quaedam clare stellae parerent (328, 23) ¹² .	Стана слънчево затъмнение в третия час на деня, така че ясно се появиха някои звезди.
696. [AD] [R.] 10. [S.] 9. [F.] 3. [L.] 9. [A.] 5. [W.] 12. [B.] 16.	
Leo patricius Iustinianum regno privat, eumque naso et lingua truncatum in exilio relegat (328, 26) ¹³ .	Патрицията Лъв лиши Юстиниан от власт, отрязва му носа и езика и го изпрати на заточение.
698. [AD] [R.] 2. [S.] 11. [F.] 1. [L.] 11. [A.] 7. [W.] 14. [B.] 18.	
Absimarus, qui et Tiberius, Leone ab imperio pulso eique naso absciso et in custodia retruso, imperat annis 7 (328, 43 – 44) ¹⁴ .	Абсимар, който се нарича още Тиберий, след като прогони от власт Лъв, отрязва му носа и го постави под стража, управлява 7 години.

⁹ Има съответствие при Анастасий и *Historia miscella*, но с различна датировка: „anno ... primo...“ [Anastasius, 1885, p. 231, 1 – 7; **HM**, 1569, pp. 622 – 623].

¹⁰ Информацията има съответствие при Анастасий и в *Historia miscella*, но събитията са разделени във втора и трета регнални години на Юстиниан II [Anastasius, 1885, p. 231, 12 – 23; **HM**, 1569, pp. 622 – 623].

¹¹ Вж. Анастасий и *Historia miscella* [Anastasius, 1885, pp. 232, 25 – 233, 10; **HM**, 1569, pp. 625 – 626].

¹² Откъсът има почти пълно текстуално съвпадение при Анастасий: „... anno ... nono... defectio est solis effecta hora diei tertia ita, ut quaedam clarae stelae parerent...“ [Anastasius, 1885, p. 233, 20 – 22], както и в *Historia miscella* [**HM**, 1569, pp. 626 – 627 – „defectio solis effecta est hora diei tertia ita ut quaedam stellae clare apparerent“].

¹³ Вж. Анастасий, но където изписването на името на византийския император е различно: „...anno ... decimo... Leontius vero patricius... educunt Iustinianum in hippodromium nasoque ipsius et lingua recisa exulem faciunt apud Chersonam [Anastasius, 1885, pp. 234, 23 – 24; 235, 20 – 22]. Същото и в *Historia miscella* [**HM**, 1569, pp. 628 – 630 – „...anno decimo... Leontius vero patricius...“].

¹⁴ Същото при Анастасий, но изписването на имената на двамата византийски императори и регналната година са различни: „...anno ... tertio... eligentes imperatorem Apsimarum ... hunc Tiberium nominantes... at vero Apsimarus Leontium quidem naso reciso in monasterio Dalmati sub custodia fore praecipit“ [Anastasius, 1885, p. 236, 11 – 13, 22 – 23]. В *Historia miscella* името Абсимар се изписва като при Зигеберт [**HM**, 1569, p. 632 – Absimarus... hunc Tiberium nominantes... at vero Absimarus Leontii quidem naso reciso in monasterio Dalmatii in custodia fore praecipit“].

700. [AD] [R.] 2. [S.] 13. [F.] 3. [L.] 1. [A.] 9. [W.] 16. [B.] 20.	
Romani pervagantes Syriam, perimunt 200 milia Saracenorum (54) ¹⁵ .	Римляните, бродещи из Сирия, убиха 200 000 сарацини.
Therbellis Bulgaribus dominatur (328, 55) ¹⁶ .	Тербелис управлява българите.
702. [AD] [R.] 4. [S.] 15. [F.] 5. [L.] 1. [A.] 11. [W.] 1. [B.] 2.	
Iustinianus de exilio fugiens, ad Caianum regem Avarum se contulit (328, 62 – 63) ¹⁷ .	Юстиниан бяга от заточение и отива при Кайан, владетеля на аварите.
703. [AD] [R.] 5. [S.] 16. [F.] 6. [L.] 2. [A.] 12. [W.] 2. [B.] 3.	
Caianus pecunia corruptus a Leone imperatore cum vellet Iustinianum ei prodere, Iustinianus ab eo ad Therbellem regem Bulgarum fugit (328, 65 – 66) ¹⁸ .	Тъй като Кайан бил подкупен с пари от император Лъв, искащ да му предаде Юстиниан, Юстиниан бяга от него при Тербелис, владетеля на българите.
705. [AD] [R.] 7. [S.] 18. [F.] 8. [L.] 4. [A.] 14. [W.] 4. [B.] 5.	
Iustinianus auxilio Therbellis Bulgarum regis imperium recipit; Leonem et Tyberium usurpatores imperii in medio cyrci iugulat (329, 4 – 5) ¹⁹ .	С помощта на Тербелис, владетеля на българите, Юстиниан си връща властта; убива узурпаторите на империята, Лъв и Тиберий, наред цирка.
708. [AD] [R.] 3. [S.] 21. [F.] 11. [L.] 7. [A.] 17. [W.] 7. [B.] 8.	

¹⁵ При Анастасий има както хронологическо съответствие, така и лексикално: „...anno ... secundo... Romani per Syriam peragantes ... multus occiderunt, milia videlicet Arabum, ut ferunt, ducenta“ [Anastasius, 1885, pp. 236, 35 – 237, 2]; Вж. и *Historia miscella* [HM, 1569, p. 633 – „Romani Syriam peragantes... multa occiderunt milia ut ferunt Arabum ducenta“].

¹⁶ Подобно сведение липсва у Анастасий и *Historia miscella*.

¹⁷ У Анастасий посочените етноним и титла са различни: „...anno ... sexto... interea Iustinianus ... Ipse vero, cum id sensisset, potuit effugere et Daras adiens Chazarorum se poposcit chagani optutibus praesentari“ [Anastasius, 1885, p. 237, 24, 27 – 29]. Същото в *Historia miscella* [HM, 1569, p. 634 – „Interea Iustinianus... fugiens, et Daras veniens, Cazarorum se poposcit Chaiano presentari“].

¹⁸ В текста на Анастасий посочените имена са различни или различно изписани: „...anno ... sexto... his auditis Apsimarum mittit ad chaganum promittens ei praebere munera multa, si Iustinianum sibi dumtaxat vivum transmitteret, sin autem, caput eius... Terbellin, dominum Vulgariae“ [Anastasius, 1885, pp. 237, 33 – 35; 238, 19 – 20]. Вж. *Historia miscella* [HM, 1569, pp. 634 – 635 – „His auditis Absimarum mittit ad Chaianum promittens ei praebere munera multa... ad Terbellin dominum Bulgariae...“].

¹⁹ Информацията има съответствие при Анастасий, но посочените имена са различни или различно изписани: anno ... septimo... Terbelli et subjectis Vulgaribus... porro Apsimarum atque Leontium vinctos catenis per totam urbem pompis fecit dehonestari ... et ita hos destinatos in vivario animantum captis animadversione punivit“ [Anastasius, 1885, pp. 238, 29 – 30; 239, 13 – 19]. Подобно е в *Historia miscella* [HM, 1569, pp. 636-637 – „Iustinianus cum ad regiam urbem una cum Terbelli venisset, cum subiectis Bulgaribus...“].

Iustinianus imperator pacem cum Bulgaribus pactam solvit, eisque congressus, vix evasit (329, 13) ²⁰ .	Император Юстиниан нарушава мирния договор с българите, и като ги напада, едва се отървава.
709. [AD] [R.] 4. [S.] 22. [F.] 12. [L.] 8. [A.] 18. [W.] 8. [B.] 9.	
Habdymelich amiras Saracenorum moritur, post quem Ulid annis 7 principatur (329, 16) ²¹ .	Умира емирът на сарацините Хабдимелих, след когото седем години управлява Улид.
712. [AD] [R.] 7. [S.] 3. [F.] 15. [L.] 2. [A.] 21. [W.] 11. [B.] 12.	
Philippicus, qui et Bardanius, Iustinianum imperatorem iugulat, et post eum annis 2 imperat (329, 34) ²² .	Филипик, наричан още Барданий, обезглавява император Юстиниан и след него управлява две години.
714. [AD] [R.] 2. [S.] 5. [F.] 17. [L.] 4. [A.] 23. [W.] 13. [B.] 14.	
Artemius, qui et Anastasius, Philippicum privans imperio et oculis, imperat annis 2 (329, 41) ²³ .	Артемий, наричан още Анастасий, след като ослепява Филипик и му отнема властта, управлява две години.
716. [AD] [R.] 2. [S.] 7. [F.] 1. [L.] 6. [A.] 25. [W.] 15. [B.] 16.	
Theodosius Anastasium de imperio deponens eumque presbiterum ordinans, imperat anno uno. Qui cum fuisset iners et idiota et publicorum negotiorum exactor, vi compulsus est ab exercitu imperium assumere ²⁴ .	Теодосий, като отстранява Анастасий от властта и го прави презвитер, управлява една година. Макар и да бил ленив и невежа, и държавен данъчен служител, бил принуден насилствено от войската да приеме властта.

²⁰ При Анастасий етнонимът българи е различно изписан: „anno ... tertio... Iustinianus pacem inter Romanos et Vulgares evertit ...“ [Anastasius, 1885, p. 240, 9 – 25]. Вж. *Historia miscella* [HM, 1569, pp. 638 – 639 – „... Iustinianus pacem inter Romanos et Bulgares evertit...“].

²¹ Съответните пасажи при Анастасий са с разлики в датирането и предаването на арабските имена: „anno... septimo [Arsimari]... mortuus est Abimelech, Arabum princeps, et tenuit Uhaled, filius eius ... Arabum vero princeps efficitur Uhalid annis novem“ [Anastasius, 1885, pp. 238, 27 – 28; 239, 1 – 2]. Арабските имена в пасажа от *Historia miscella* са като тези у Зигеберт [HM, 1569, p. 636 – „... mortuus est Habdimelich Arabum princeps, et tenuit principatum eius Vlid...“].

²² Информацията има съответствие при Анастасий и *Historia miscella* с разлика в датировката от една година [Anastasius, 1885, pp. 242 – 245; HM, 1569, pp. 640 – 645 – „... anno VI [Iustiniani]... Bardanem vero Philippicum...“].

²³ Вж. Анастасий: „anno ... secundo ... et illic eius oculos eruit, nullo sciente ... coronatus est Artemius, primus asecretis, mutata nomine Anastasius [Anastasius, 1885, pp. 245, 24 – 246, 4] и *Historia miscella* [HM, 1569, p. 647 – „... et illic oculos eius nullo sciente... coronatus est Artemius primus asecretis, mutato nomine Anastasius“].

²⁴ В пасажа на Анастасий има лексикални съвпадения с текста на Зигеберт: „...Theodosium nomine, qui publicorum erat tributorum exceptor iners ac idiota ...“ [Anastasius, 1885, pp. 247 – 248]. Същото в *Historia miscella* [HM, 1569, p. 650 – „... nomine Theodosium, qui erat tributorum publicorum exceptor, iners ac idiota...“].

Ulid amiras moritur, post quem Zuleymen annis 3 Saracenis principatur (329, 56 – 58) ²⁵ .	Умира емирът Улид, след когото Зулеймен управлява сарацините три години.
717. [AD] [R.] 1. [S.] 1. [F.] 2. [L.] 7. [A.] 26. [W.] 16. [B.] 17.	
Theodosius imperium deponit. Post quem Leo 24 annis imperavit (329, 62) ²⁶ .	Теодосий се отказва от властта. След него двадесет и четири години управлява Лъв.
718. [AD] [R.] 1. [S.] 2. [F.] 3. [L.] 8. [A.] 27. [W.] 17. [B.] 18.	
Zuleymen amiras cum amireis suis et stolo navium paene trium milium Constantinopolim triennio obsidet ²⁷ . Bulgares Saracenorū triginta milia perimunt (329, 66 – 67) ²⁸ .	Емир Зулеймен със своите емири и с флота от почти три хиляди кораба обсажда Константинопол три години. Българите погубват трийсет хиляди сарацини.
719. [AD] R. 2. S. 3. F. 4. L. 9. A. 28. W. 18. B. 19.	
Zuleymen amiras moritur. Post quem Haumar principatur Saracenis annis 2 ²⁹ . Constantinopolitani instantia orandi et constantia preliandi fortiter resistunt Saracenis. Saraceni fame, frigore, bello, pestilentia sine numero pereunt (330, 7 – 8) ³⁰ .	Умира емирът Зулеймен. След него Хаумар управлява сарацините две години. Жителите на Константинопол с настоятелни молитви и с постоянство в битките храбро отстояват на сарацините. Безброй сарацини умират от глад, студ, във война и от чума.

²⁵ При Анастасий има разлика в датировката и предаването на арабските имена: „anno ... secundo mortuus est Uhalid Arabum dux, et Suliman [Suleheman] in principatu succedit, qui tribus praefuit annis“ [Anastasius, 1885, p. 246, 28 – 30]. Виж също *Historia miscella* [HM, 1569, p. 648 – „... mortuus est Ulid Arabum dux, et Zulcimin... in principatu successit, qui tribus praefuit annis“].

²⁶ Вж. Анастасий и *Historia miscella* [Anastasius, 1885, p. 251, 16 – 21, 29 – 30; HM, 1569, pp. 656 – 657].

²⁷ Информацията има съответствие при Анастасий, като едновременно има лексикални съвпадения, така и разлика в предаването на името на арабския халиф и броя на корабите във флотата му: „anno ... primo... ascendit ... Suleheman cum stolo et ameraeis suis habens mirae magnitudinis naves et scaphas sumptus vehentes et dromones numero mille octingentos“ [Anastasius, 1885, p. 255, 18 – 21]. Вж. *Historia miscella* [HM, 1569, p. 663 – „... ascendit... Zulcimin cum stolo et Amireis suis, habens mirae magnitudinis scaphas, et naves sumptus vehentes, et dromones numero octingentos...“].

²⁸ Вж. Анастасий и *Historia miscella*: [Anastasius, 1885, p. 257, 7 – 9 – „Porro coacervavit in eos bellum etiam Vulgarum gens et, ut aiunt qui hoc certus norunt, viginti duo milia ex Arabibus occiderunt...“; HM, 1569, p. 666 – „Porro coacervavit bellum in eos Bulgarum gens, et ut aiunt qui hoc certius norunt, viginti duo milia ex Arabibus occiderunt“].

²⁹ При Анастасий и *Historia miscella* има разлики в предаването на арабските имена [Anastasius, 1885, p. 256, 9 – 10 – „anno... primo... moritur Suleheman, dux eorum, et amerae sumit officium Humar“; HM, 1569, p. 664 – 666, „... moritur Zulcimin dux eorum, et Amire sumit officium. Haumar... anno secundo imperii Leonis, dux Arabum habetur Haumar, qui eis duobus praefuit annis“].

³⁰ Вж. Анастасий и *Historia miscella* [Anastasius, 1885, pp. 256, 10 – 11, 257, 2 – 7 – “Cum autem hiemps in Thrace valde gravis accessisset adeo ... Praeterea fame magna ... incubuit autem in eos et pestilens languor, et innumerabiles ex eis perierunt...“; HM, 1569, pp. 664 – 666 – „Cum autem hyems valde grauis in Thracia venisset, adeo ut terra non pareret... praeterea fame magna Arabibus... incubuit autem in eos et pestilens languor, et innumerabiles ex eis perierunt“].

Constantinus filius Leonis imperatoris dum baptizatur a patriarcha Germano, cacans in sancto lavachro, magnum dat presagium, quod futurus esset aecclesiae Dei in scandalum (330, 9 – 11) ³¹ .	Константин, синът на император Лъв, по време на кръщението си от патриарх Герман, се изаква в светия купел, което предвещава, че за Божията църква той ще бъде повод за грях.
720. [AD] [R.] 3. [S.] 1. [F.] 1. [L.] 10. [A.] 29. [W.] 19. [B.] 20.	
Saraceni ab obsidione Constantinopolis confusi desistunt, ipsis cum navibus suis partim marino igne consumptis, partim demersis, partim igneae grandinis tempestate consumptis; et ex tanta copia navium vix quinque residuis, potentia Dei cunctis innotuit populis. Intra civitatem vero 300 milia hominum pestilentia perierunt. Haumar christianos persequens, multos eorum Christi martyres fecit (330, 13 – 16) ³² .	Сарацините, смутени, се отказват от обсадата на Константинопол, понеже част от техните кораби бяха унищожени от морски огън, част от тях потънаха, друга част бяха унищожени от огнена градоносна буря; от толкова много кораби едва пет останаха, и мощта на Бога стана известна на всички народи. От гражданите всъщност загинаха от чума триста хиляди души. Преследващият християните Хаумар направи мнозина от тях мъченици в Христа.
721. [AD] [R.] 4. [S.] 2. [F.] 2. [L.] 11. [A.] 30. [B.] 21.	
Haumar amiras moritur; post quem Gizid Saracenis principatur annis 4 (330, 25) ³³ .	Емирът Хаумар умира; след него Гизид управлява сарацините четири години.
724. [AD] [R.] 7. [S.] 3. [F.] 3. [L.] 14. [A.] 33. [B.] 24.	

³¹ При Анастасий има разлика в датирането: „anno... tertio... ubi cum Germanus summus sacerdos Constantinum ... baptizaret ... cacans in sancto lavacro ... ut Germanus ... propheticе diceret “constat maximi Christianis et ecclesiae mali per eum efficiendi hoc signum esse futurum” [Anastasius, 1885, p. 259, 1 – 7]. Същото в *Historia miscella* [HM, 1569, pp. 668 – 669].

³² При Анастасий има разлика в датирането [Anastasius, 1885, p. 258, 8 – 25 – „anno ... secundo... Saraceni ergo moti ... cum multa confusione reversi sunt ... Humar a civitatibus vinum inhiuit et Christianos apostatate coëgit; et apostatantes quidem sine tributo esse faciebat, at vero non consentientes interimebat, ac per id multos martyres operatus est“]. Вж. също *Historia miscella* [HM, 1569, p. 668]. В Анастасий и *Historia miscella* липсва информацията за 300 000 загинали жители на Константинопол по време на арабската обсада.

³³ В текста на Анастасий имената на халифите, титлата и етнонимът са изписани различно: „anno ... quarto... Hized Arabum dux habetur, qui eis quattuor praefuit annis... mortuus est Humarus, dux Arabum“ [Anastasius, 1885, p. 259, 28 – 32]. Теофан (през 4-та година на Лео III) отбелязва смъртта на халиф Умар след управление от 2 г. и 4 месеца, след когото халиф става Язид (за 4 години) [Theophanes, 1997, p. 554 (AM 6212, AD 719/720)]. Подобно е известието в *Historia miscella*, но изписването на арабските имена е като при Зигеберт [HM, 1569, p. 670 – „anno III imperii Leonis, Gizid Arabum dux habetur... qui eis quator praefuit annis... mortuus est Haumar dux Arabum“].

Iudeus quidam maleficus promittens Gizid, eum 40 annis principaturum, suadet ut in toto regno suo Dei sanctorumque imagines deponi edicat. Qui spe diu regnandi seductus, edictum quidem proponit, ipse tamen mox obit. Post quem Elvelith principatur Saracenis annis 20 (330, 40 – 42) ³⁴ .	Някакъв нечестив юдеин, като предсказва на Гизид, че ще управлява четиридесет години, го убеждава да заповяда да се махнат в цялото негово царство изображенията на Бог и на светиите. Съблазнен от надеждата да царува дълго, издава заповед, но самият той скоро умира. След него Елвелит управлява сарацините двадесет години.
725. [AD] [R.] 8. [S.] 4. [F.] 4. [L.] 15. [A.] 34. [B.] 25.	
Leo imperator a quodam Beser refuga fidei seductus, contra imagines Christi et sanctorum eius bellum indicit, easque ubique deponi et incendi edicit. Pro quo errore eum Gregorius papa scriptis multum quidem, sed in vanum redarguit (330, 44 – 46) ³⁵ .	Император Лъв, съблазнен от някакъв вероотстъпник Бесер, срещу изображенията на Христос и неговите светии обявява война и заповядва да се махнат отвсякъде и да се изгорят. За този грях папа Григорий пише много, но напразно го изобличава.
727. [AD] [R.] 10. [S.] 6. [F.] 1. [L.] 17. [A.] 36. [B.] 27.	
Constantinopolitani contra Leonem imperatorem pro depositione imaginum Dei tumultuantur; aliqui etiam pro hoc martyzantur (330, 50 – 51) ³⁶ .	Жителите на Константинопол се бунтуват срещу заповедта на император Лъв за премахване на Божиите изображения; впрочем някои от тях за това са убити мъченически.

³⁴ У Анастасий има отделни лексикални съответствия, но имената на халифите, титлата им и етнонима на арабите е различен: „anno ... septimo... Iudaeus quidam ... maleficus veniens ad Hizid repromittit eum quadraginta annis retenturum Arabum principatum, si venerabiles quae in ecclesiis Christianorum in toto principatu suo imagines honorabantur deponeret. Huic itaque stolidus credens Hizid edictum generale contra sanctas imagines promulgavit... eodem anno mortuus est Hizid“ [Anastasius, 1885, p. 260, 8 – 15], „anno ... octavo... mortuus est Hizid, Arabum dux, cui succedit Hisam, huius frater“ [Anastasius, 1885, p. 260, 28 – 30]. В *Historia miscella* арабските имена са предадени като при Зигеберт [HM, 1569, p. 671 – „... mortuus est Gizid Arabum dux, cui successit Eluelid huius filius“].

³⁵ Вж. Анастасий: „anno ... septimo... quendam, Bisir [Beser] nomine, qui natus quidem ex Christianis fuerat, sed captivus in Syriam ductus refuga fidei, quae est in Christum, repertus est ... qui et imperatori fautor in magni huius mali piaculo factus est“ [Anastasius, 1885, p. 260, 18 – 26], „anno ... nono... quod cum didicisset Gregorius, papa Romanus, tributa Romanae Urbis prohibuit et Italiae scibens ad Leonem epistolam dogmaticam ...“ [Anastasius, 1885, pp. 260, 36 – 261, 4]. Същото и в *Historia miscella* [HM, 1569, pp. 671 – 672].

³⁶ Вж. Анастасий и *Historia miscella*: [Anastasius, 1885, p. 261, 24 – 29 – „anno ... decimo... . . . turbae autem, quae in regia erant urbe, valde tristes super novis doctrinis ...“; HM, 1569, p. 673]. Теофан (през 10-та година на Лео III) съобщава, че в резултат от новата иконоборска политика населението на Константинопол е развълнувано и

Cormesius Bulgaribus dominatur (330, 52) ³⁷ .	Кормесий управлява българите.
729. [AD] [R.] 12. [S.] 8. [F.] 3. [L.] 19. [A.] 2. [B.] 2.	
Gregorius papa, quia Leonem imperatorem incorrigibilem vidit, Romam et Italiam et Hesperiam totam ab eius iure descire facit, et vectigalia interdicit (330, 56 – 57) ³⁸ .	Папа Грегорий, понеже вижда, че император Лъв е непоправим, му отнема правото от Рим, Италия и целия Запад, и правото да събира данъци.
730. [AD] [R.] 13. [S.] 9. [F.] 4. [L.] 20. [A.] 3. [B.] 3.	
Sanctus Germanus Leoni imperatori pro impietate sua aversus, a sede episcopali est deiectus (330, 59 – 60) ³⁹ .	Светият Герман, който застава срещу император Лъв заради неговата нечестивост, е свален от епископския трон.
731. [AD] [R.] 14. [S.] 10. [F.] 5. [L.] 21. [A.] 4. [B.] 4.	
Grigorius 85us Romanae aecclesiae presidet; qui et ipse Leonem imperatorem erroris redarguit, et populum Romanum et vectigalia Hesperiae ab eo avertit (330, 66 – 67) ⁴⁰ .	Грегорий става 85-ия предстоятел на римската църква; и той самият изобличава греха на император Лъв, и отклонява от него римския народ и данъците на Запада.
732. [AD] [R.] 15. [S.] 11. [F.] 6. [L.] 22. [A.] 5. [B.] 5.	
Constantinus filius imperatoris Hyrenem filiam Caiani Avarum regis, uxorem ducit; quae baptizata, viro suo apostatante, rectam fidem tenuit (330, 70 – 71) ⁴¹ .	Константин, синът на императора, взима за жена Хирена, дъщерята на Кайан, владетеля на аварите; кръстена, тя отстъпва от своя съпруг и държи на правата вяра.

замисля бунт, служители на императора са убити, бунтовниците са наказани [Theophanes, 1997, p. 559 – 560 (AM 6218, AD 725/6)].

³⁷ Подобно сведение липсва у Анастасий и *Historia miscella*.

³⁸ Вж. Анастасий и *Historia miscella*: [Anastasius, 1885, p. 264, 23 – 27 – „anno ... tertio decimo... Gregorius ... qui removet Romam et Italiam nec non et omnia tam rei publicae quam ecclesiasticae iura in Hesperiiis ab oboedientia Leonis et imperii sub ipso constituti“; НМ, 1569, p. 677 – 678]. Теофан (в 13-та година на управление) съобщава, че папа Григорий отделил Рим, Италия и всички западни страни от гражданското и църковното подчинение на Лео [Theophanes, 1997, p. 564 – 565 (AM 6221, AD 728/9)].

³⁹ Вж. Анастасий и *Historia miscella* [Anastasius, 1885, pp. 264, 33 – 265, 12; НМ, 1569, pp. 678 – 679]. Теофан (в 13-та година на управление) съобщава, през януари 13 индикт [730 г.] патриарх Герман е низвергнат от своя пост [Theophanes, 1997, p. 565 (AM 6221, AD 728/9)].

⁴⁰ Вж. Анастасий и *Historia miscella* [Anastasius, 1885, p. 265, 15 – 19 – „anno ... tertio decimo... sane Gregorius, sacratissimus praesul Romanus ... Leonem per epistolas tamquam impie agentem redarguens, et Romam cum totam Italia ab illius imperio recedere faciens“; НМ, 1569, p. 679].

⁴¹ Информацията има съответствие при Анастасий, но споменатите имена, титли и етноними се различават: „anno ... sexto decimo... Leo imperator filiam chagani, Scytharum arbitris, filio suo Constantino, cum hanc Christianam

741. [AD] [R.] 24. [S.] 20. [F.] 15. [L.] 31. [B.] 14.	
Leone imperatore mortuo, Constantinus filius eius annis 37 imperat (331, 32 – 33) ⁴² .	След като император Лъв умира, синът му Константин управлява 37 години.
Constantinopolis terraemotu per integrum annum nimis gravatur (331, 36 – 37) ⁴³ .	Константинопол е засегнат тежко от земетресения през цялата година.
742. [AD] [R.] 1. [S.] 21. [F.] 1. [L.] 32. [B.] 15.	
Arthabasdu contra Constantinum imperium arripit (331, 42) ⁴⁴ .	Артабазд напада властта на Константин.
744. [AD] [R.] 3. [S.] 23. [F.] 3. [L.] 2. [B.] 17.	
Elvelid amiras moritur; Gyzid Saracenis anno uno principatur ⁴⁵ . Constantinus Arthabasdum capit, et ei multisque amicorum eius oculos eruit (331, 47 – 48) ⁴⁶ .	Емирът Елвелид умира; Гизид управлява сарацините една година. Константин залавя Артабазд и му изважда очите, и очите на много негови приятели.
745. [AD] [R.] 4. [S.] 1. [F.] 4. [L.] 3. [B.] 18.	
Gyzid perempto, Hisces principatur Saracenis anno uno (331, 50) ⁴⁷ .	След убийството на Гизид Хисцес управлява сарацините една година.
Petrus Damascenus episcopus et Petrus Maiumenus in Syria a Saracenis martyrizantur (331, 55) ⁴⁸ .	Епископ Петър Дамаскински и Петър Маюменски са подложени на мъченическа смърт в Сирия от сарацините.

fecisset, matrimonio sociavit, nominans eam Heirenen. Quae cum sacras litteras didicisset, pietati dans operam claruit, hos impietatis redarguens“ [Anastasius, 1885, p. 265, 30 – 34]. В *Historia miscella* сведението е предадено така: „Anno decimo sexto... Leo Imperator filiam Chaiani Cazarorum arbitri filio suo Constantino, cum hanc Christianam fecisset, matrimonio sociavit, nominans eam Eirenen...“ [HM, 1569, p. 679].

⁴² Вж. Анастасий и *Historia miscella* [Anastasius, 1885, pp. 267, 30 – 268, 7; HM, 1569, pp. 682 – 683].

⁴³ Вж. Анастасий и *Historia miscella* [Anastasius, 1885, p. 267, 13 – 23; HM, 1569, p. 682].

⁴⁴ У Анастасий и *Historia miscella* има съответни пасажи, но името на Артавазд е предадено различно [Anastasius, 1885, pp. 268, 34 – 269, 23; HM, 1569, pp. 685 – 686].

⁴⁵ При Анастасий предаването на личните имена на халифите е различно, като и хронологията с една година [Anastasius, 1885, p. 270, 10 – 20 –,... anno... secundo... mortuus est Hisam Arabum dux... eodem anno optinuit Uhalid, filius Hisam, Arabum principatum“]. В *Historia miscella* личните имена са като при Зигеберт, но има разлика в датирането с една година: „Anno secundo imperii Constantini... mortuus est Eluelid Arabum dux... eodem anno obtinuit Gizid... Arabum principatum...“ [HM, 1569, p. 687].

⁴⁶ При Анастасий и *Historia miscella* името на Артавазд е предадено различно [Anastasius, 1885, pp. 273, 17 – 274, 31 – Artahuhasdi; HM, 1569, p. 694 – Artabasdu].

⁴⁷ При Анастасий предаването на личните имена на халифите е различно [Anastasius, 1885, p. 273, 14 – 16 –,... anno... tertio... occisus etiam est Uhalid ab Arabibus, qui praefuit anno uno, tenetque principatum Hizid Lipsos“]. Вж. *Historia miscella* [HM, 1569, p. 692 – „anno tertio... occisus est etiam Gizid ab Arabibus, qui praefuit anno uno, tenetque principatum Hysces filius eius“].

⁴⁸ Вж. Анастасий: „anno... secundo... Petrum, sanctissimum metropolitam damasci... ubi et moritur martyrio pro Christo percepto... Huius aemulator et omonymus Petrus apud Maiuman eisdem temporibus ostensus est pro Christo martyr ultroneus“ [Anastasius, 1885, pp. 270, 31 – 271, 5]. В *Historia miscella* също има такъв пасаж: „Anno secundo... Hali autem sanctissimum metropolitam Damasci... ubi et moritur martyrio pro Christi nomine percepto... Huius aemulator et homonymus Petrus apud Mauimam eisdem temporibus ostensus est pro Christo martyr ultroneus“ [HM, 1569, p. 688].

746. [AD] [R.] 5. [S.] 2. [F.] 5. [L.] 4. [B.] 19.	
Marvan principatur Saracenis annis 6 (331, 61) ⁴⁹ .	Марван управлява сарацините шест години.
747. [AD] [R.] 6. [S.] 1. [F.] 6. [L.] 5. [B.] 20.	
Saraceni intestino bello colliduntur (331, 65) ⁵⁰ .	Сарацините се разтърсват от вътрешна война.
748. [AD] [R.] 7. [S.] 2. [F.] 7. [L.] 6. [B.] 21.	
In Calabria et Sicilia fit pestilentia et mortalitas hominum nimia. In vestibus hominum et in velis aecclesiarum apparent criciculae quasi oleo designatae (332, 1 – 2) ⁵¹ .	В Калабрия и Сицилия се появява чума и извънредно много хора умират. По дрехите на хората и по завесите на църквите се появяват кръстчета като че ли изобразени с масло.
752. [AD] [R.] 11. [S.] 6. [F.] 2. [L.] 3. [B.] 25.	
Marvan amira perempto, Muhamath principatur Saracenis annis 5 (332, 23 – 24) ⁵² .	След като Марван е убит, Мухамат управлява сарацините пет години.
753. [AD] [R.] 12. [S.] 1. [F.] 3. [L.] 4. [B.] 26.	
Hoc tempore terremotus terribilis factus, quo urbes aliae quidem ex toto, aliae ex parte subversae sunt, aliae autem a montanis ad subiecta campestria cum muris et habitationibus suis integrae et salvae plus	В това време стана голямо земетресение, от което едни градове напълно, а други отчасти бяха разрушени, трети обаче се преселиха от планинските към прилежащите равнинни места с цели и

⁴⁹ У Анастасий името на халифа и етнонимът на арабите са предадени различно: „...anno ... quarto... Maruhamque dux Arabum noscitur, qui principatus est eis annis sex“ [Anastasius, 1885, p. 275, 13 – 15]. В *Historia miscella* в съответния откъс името на халифа е като при Зигеберт: „Anno quarto... Maruan dux Arabum noscitur, qui principatus est eis annis sex [HM, 1569, p. 695].

⁵⁰ Вж. Анастасий и *Historia miscella* [Anastasius, 1885, pp. 275, 16 – 19, 275, 32 – 276, 6, 15 – 17; HM, 1569, pp. 695 – 696].

⁵¹ У Анастасий има лексикални съвпадения, но хронологията се различава с една година: „anno ... sexto... pestilens mors a Sicilia et Calabria incipiens, veluti quidam ignis depascens... pervenit ad urbem. Coeperunt autem subito invisibiliter fieri, tam in hominum vestimentis et in sacratis ecclesiarum indumentis quam et in velis, cruciculae plurimae veluti ex oleo designatae“ [Anastasius, 1885, p. 276, 24 – 25, 29 – 34]. В *Historia miscella* също има такъв откъс [HM, 1569, p. 697].

⁵² При Анастасий имената на упоменатите халифи и етнонимът на арабите са предадено различно: „anno ... nono ... Maruham ... ab eis occiditur ...“ [Anastasius, 1885, p. 278, 20 – 32], „anno ... decimo... Abulabas/ Muhamed fit Arabum dux, qui eis quinque praefuit annis“ [Anastasius, 1885, p. 279, 28 – 30]. В *Historia miscella* също има съответен пасаж [HM, 1569, pp. 700 – 701 – Anno nono... Maruan... ab eis occiditur... anno decimo... Muhammat fit Arabum dux, qui eis praefuit annis quinque“].

quam ultra sex miliaria transmigraverunt. In Mesopotamia etiam terra disrupta usque ad duo miliaria, alia terra minus alba et arenosa de profundo eius ascendit; et ex ea animal mulinum ascendit incontaminatum, humana voce loquens, pronuntians incursionem gentis ab heremo adversus Arabes (332, 30 – 34) ⁵³ .	зdravi стени и жилища, на повече от шест мили. В Месопотамия земята се разцепи до две мили и от дълбините излезе на повърхността не толкова бяла и пясъчна почва; и от нея излезе животно, чисто, подобно на магаре, което говореше с човешки глас и известяваше нападение на племе от пустинята срещу арабите.
755. [AD] [R.] 14. [S.] 3. [F.] 5. [L.] 6. [B.] 28.	
Constantinus imperator Constantinopoli sinodum 330 episcoporum congregat; in qua edicto promulgato de imaginibus Dei et sanctorum eius deponendis, aecclesiam Dei nimis scandalizat, et contra orthodoxos tyrannizat (332, 39 – 40) ⁵⁴ .	Император Константин свиква в Константинопол събор на 330 епископи; на него, след като е обявен едикт за премахване на изображенията на Бог и неговите светии, дава сериозен повод за грях и се проявява като тиранин срещу ортодоксалните.
760. [AD] [R.] 19. [S.] 3. [F.] 10. [L.] 4. [B.] 33.	
Telezas Bulgaribus dominatur (332, 61) ⁵⁵ .	Телезас управлява над българите.
761. [AD] [R.] 20. [S.] 4. [F.] 11. [L.] 5. [B.] 1.	
Caput Iohannis baptistae in Emesa civitate transfertur (333, 2) ⁵⁶ .	Главата на Йоан Кръстител се пренася в град Емеса.

⁵³ В текста на Анастасий се откриват лексикални и граматически съвпадения, но хронологията се различава с три години: „...anno ... nono... factus est terrae motus in Syria, et ingens ac terribilis casus, unde civitatum aliae quidem penitus exterminatae sunt, aliae vero mediocriter, aliae autem a montanis ad subiecta campestria cum muris et habitationibus suis integrae migraverunt et salvae quasi ad miliaria sex vel etiam modicum quid ultra. Denique asseveraverunt hi, qui propriis visibus terram Mesopotamiae contemplati sunt, in longitudinem dirruptam fuisse ad miliaria duo, et ex profundo eius ascendisse aliam terram nimis albam et arenosam, de cuius medio ascendit, ut aiunt, animal mulinum incontaminatum, loquens humana voce, et praenuntians gentis incursionem ab heremo adversus Arabes“ [Anastasius, 1885, p. 279, 14–24]. За същото земетресение в Теофан [Theophanes, 1997, p. 589 (AM 6241, AD 748/9)]. В *Historia miscella* също има такъв откъс [HM, 1569, p. 701].

⁵⁴ У Анастасий събитието е датирано с разлика от една година: „anno ... tertio decimo... Constantinus impius contra sanctas ac venerabiles imagines concilium iniquum trecentorum triginta octo episcoporum congregavit in palatio Hieriae“ [Anastasius, 1885, p. 280, 14–16]. Вж. и *Historia miscella* [HM, 1569, p. 703].

⁵⁵ При Анастасий липсва такава информация.

⁵⁶ Вж. Анастасий: „anno ... vicesimo... translatum est caput sancti Iohannis praecursoris atque baptistae a monasterio Spelaei in templum suum in Emesenensium civitate situm, cum esset illustre“ [Anastasius, 1885, p. 283, 10–12] и *Historia miscella* [HM, 1569, p. 707].

762. [AD] [R.] 21. [S.] 5. [F.] 12. [L.] 6. [B.] 2.	
A Constantino imperatore multi martyrizantur ⁵⁷ . Theletzis Constantino imperatore congressus, cum multo Bulgarum damno et opprobrio vincitur, et ob hoc a Bulgaribus reprobatus, cum principibus gentis ab eis perimitur. Sabinus Bulgaribus dominatur ⁵⁸ . Turci a Caspiis portis erumpentes, Armeniam infestant ⁵⁹ . In quorum patria cum antiquo tempore pestilentia orta fuisset, suasu christianorum in modum crucis se totonderunt, et quia per hoc signum salus patriae reddita fuerat, hunc ritum tondendi tenuerunt (333, 5 – 9) ⁶⁰ .	Мнозина са убити като мъченици за християнската вяра от император Константин. Телецис се сражава с император Константин, победен е с голяма за българите загуба и позор, и обвинен за това от българите, е убит от тях заедно с първенците на страната. Сабин управлява над българите. Турците, втурвайки се от Каспийските порти, застрашават Армения. В тяхната родина, понеже от много време беше избухнала чума, по съвет на християните се обръснаха на кръст, и понеже чрез този знак се възвърна спасението на родината, поддържаха този обичай на бръснене.
763. [AD] [R.] 22. [S.] 6. [F.] 13. [L.] 7. [B.] 1.	
Gelu magnum a Kalendis Octobris usque ad Februarium (333, 13) ⁶¹ . Sabinus Bulgar cum Romanis foedus init, pro	Голям студ от първи октомври чак до февруари. Българинът Сабин сключи договор с

⁵⁷ Вж. Анастасий: „anno ... vicesimo primo ... Constantinus persecutor Andream memorabilem, qui dicebatur Calybitis ... peremit...“ [Anastasius, 1885, p. 284, 11 – 16] и *Historia miscella* [HM, 1569, p. 708].

⁵⁸ Анастасий отнася информацията към следващата година, а името на владетеля Телец и етнонимът българи са предадени различно: „anno ... vicesimo secundo... Zeletzin... / Teletzis ... Teletzin vero tumultuantes Vulgares una cum principibus eius interfecerunt et constituerunt Sabinum, generum Comersii, quondam domini sui“ [Anastasius, 1885, pp. 284, 17 – 32, 285, 1 – 3]. Вж. *Historia miscella* [HM, 1569, p. 708 – 710 – „Anno vigesimo secundo... Zeletin... Zeletis... Zeletin vero Bulgares tumultuantes una cum principibus eius interfecerunt, et constituerunt Sabinum generum Comersii quondam domini sui“].

⁵⁹ При Анастасий събитието е датирано две години по-късно: „anno ... vicesimo tertio... Turci vero egressi sunt a Caspiis portis, et occiderunt in Armenia multos, et praeda sumpta non pauca reversi sunt“ [Anastasius, 1885, p. 285, 10 – 12]. Вж. *Historia miscella* [HM, 1569, p. 710].

⁶⁰ При Анастасий и в *Historia miscella* липсва такава информация.

⁶¹ В текста на Анастасий хронологията е с разлика една година: „anno ... viceimo tertio... a kalendis Octobribus factum est gelu magnum et amarissimum...“ [Anastasius, 1885, pp. 285, 23 – 24; 285, 35 – 286, 2]. Вж. *Historia miscella* [HM, 1569, pp. 710 – 712].

quo a suis repudiatas ad imperatorem fugit, paganus Bulgaribus dominatur ⁶² . Stellae subito visae de caelo cecidisse, ita omnes exterruerunt, ut putarent finem mundi imminere ⁶³ (333, 14 – 16).	римляните, заради който, прогонен от своите, избяга при императора и Паган управлява българите. Внезапно бяха видяни звезди да падат от небето. Всички така се уплашиха, че мислеха, че приближава края на света.
766. [AD] [R.] 25. [S.] 9. [F.] 16. [L.] 10. [B.] 3.	
Constantinus imperator et Habdallas amiras pari vesania in orthodoxos deseuiunt, multosque eorum pro Christo perimunt. Constantinus insuper aegre ferens gloriam sanctorum miraculis coruscantium, etiam lipsana eorum ubique iubet effodi et iactari in profundum (333, 35 – 37) ⁶⁴ .	Император Константин и емирът Хабдаллас с еднакво безумие беснеят срещу ортодоксалните и мнозина погиват в името на Христос. Освен това, Константин, който тежко понася славата на блестящите с чудесата си светци, заповядва навсякъде да се изкопаят дори останките им и да се хвърлят в морето.
770. [AD] [R.] 29. [S.] 13. [F.] 2. [L.] 14. [B.] 7.	
Constantinus imperator omnino a Deo aversus, virum sanctum Stephanum per 60 annos inclusum, etiam gentilibus reverendum, amara morte martyrizavit. Omnes sibi subiectos iurare coegit super sanctae crucis lignum, ne aliquam Dei sanctorumque eius imaginem venerarentur. Eos qui Dei genitricem invocabant, eos qui vigiliis Deo agebant, eos qui aeclesiis assueti religiose vivebant, eos qui a iuramentis et immunditiis	Император Константин напълно извърнат от Бога, подложи на жестока мъченическа смърт светия мъж Стефан, отшелник от 60 години, макар че беше почитан от народа. Принуди всички подчинени нему да се закълнат над светия дървен кръст, никога да не се прекланят пред изображение на Бог и на неговите светии. Тези, които призоваваха Божията майка, които

⁶² Вж. Анастасий: „anno ... vicesimo secundo... Sabinus cum mox ad imperatorem misisset et pacem fieri exquisisset ... fugit Sabinus in castrum Mesembriae et ad imperatorem se contulit. Statuerunt autem Vulgares alium sibi dominum, Paganum nomine“ [Anastasius, 1885, p. 285, 4 – 9], като и в *Historia miscella* сред събитията от 22-ра регнална година на Константин V [HM, 1569, p. 710 – „... qui videlicet Sabinus cum mox ad Imperatorem misisset, et pacem fieri excuisisset... factaque Sabinus simultate fugit in castrum Mesembriae, et ad Imperatorem se contulit: statuerunt autem Bulgares alium sibi dominum, Paganum nomine“].

⁶³ У Анастасий и в *Historia miscella* има разлика една година [Anastasius, 1885, p. 286, 18 – 22 – „... anno ... vicesimo tertio... stellae repente de caelo cadentes apparuere, ita ut omnes, qui hoc viderunt, instantis saeculi consummationem esse putarent...“; HM, 1569, p. 712].

⁶⁴ При Анастасий и в *Historia miscella* липсва такава информация.

<p>abstinebant, eos qui reliquias sanctorum penes se habebant, hos et huiusmodi damnans, patrimoniis privabat et omnibus modis cruciabat; qui reverentiores erant, eorum barbis cera et pice illitis, eos amburebat; monachos ut uxores, monachas ut viros ducerent, cogebat. Quod multi vitantes, martyrium meruerunt. Nec sub alicuius gentilis persecutione plures, quam sub hoc martyrizati sunt⁶⁵. Thelerigus Bulgaribus dominatur⁶⁶ (333, 64 – 334, 5).</p>	<p>правеха бдения за Бога, тези, които живееха, придържайки се към църковните задължения, тези, които се въздържаха от клетви и мръсотии, тези, които притежаваха останки на светии, тях и подобни, след като ги осъждаше, лишаваше от наследство и ги измъчваше по различни начини; тези, които бяха по-преклонни, след като брадите им бяха намазвани с восък и смола, изгаряше; принуждаваше монасите да държат жени, а монахините - мъже. Мнозина, избегнали това, заслужиха мъченическа смърт. Не е имало толкова много загинали в мъченичество, както при неговото преследване. Телериг управлява българите.</p>
<p>771. [AD] R. 30. S. 14. F. 3. L. 15. B. 7.</p>	
<p>Constantinus imperator contra Bulgares navali prelio pugnaturus, navibus suis fere duabus milibus impetu aquilonis contritis, totum paene amisit exercitum (334, 9 – 11)⁶⁷.</p>	<p>Император Константин имаше намерение да воюва по море срещу българите, но след като близо две хиляди кораба бяха унищожени от северна буря, загуби почти цялата си войска.</p>

⁶⁵ В текстовете на Анастасий и *Historia miscella* откъсът е поставен в 25-та регнална година на Константин V [Anastasius, 1885, pp. 287, 26- 289, 9; НМ, 1569, pp. 714 – 715].

⁶⁶ При Анастасий и в *Historia miscella* липсва такава информация.

⁶⁷ Съответният пасаж при Анастасий и в *Historia miscella* е даден сред събитията от 25-та регнална година на Константин V “ [Anastasius, 1885, p. 288, 12 – 17 – „anno ... vicesimo quinto... motus est contra Vulgares, et direxit ... duo milia sexcenta chelandia construens ... flante aquilone contrita sunt paene omnia, et necatus est populus multus ita, ut imperator et extendere retia et sic mortuos educere ac sepelire praesceperit; НМ, 1569, p. 715 – „... motus est contra Bulgares, et direxit ad Achelon duo milia sexcenta chelandia extruens ea et armans ex cunctis thematibus. Quae cum in Thoris stationem fixissent, flante Aquilone contrita sunt pene omnia, et populus necatus est, ita ut Imperator extendere retia, et mortuos educere ac sepelire praesceperit“].

775. [AD] [R.] 34. [S.] 18. [F.] 7. [B.] 5.	
Constantinus imperator contra Bulgares vadit; sed pax inter eos convenit. Non multo post autem rupto a Bulgaribus pacto, imperator eos ex improvise agressus, nobiliter de eis triumphavit (334, 37 – 38) ⁶⁸ .	Император Константин тръгва срещу българите; но се установява мир между тях. Не след дълго обаче, след като българите нарушават мирния договор, ненадейно ги напада и благородно според тях триумфира.
776. [AD] [R.] 35. [S.] 19. [F.] 8. [B.] 5.	
Constantinus imperator plaga pessimi incendii divinitus percutitur, et clamans adhuc vivus: <i>Igni sum inextinguibili traditus</i> , miserabiliter moritur ⁶⁹ . Post quem filius eius Leo annis 5 imperat. Habdallas etiam amiras moritur, post quem Mady annis 9 Saracenis principatur ⁷⁰ (334, 41 – 43).	Император Константин е поразен от ужасен пожар по божие желание и все още жив, викащ: <i>Предаден съм на неугасим огън</i> , злощастно умира. След него пет години царува синът му Лъв. Умира и емирът Хабдалас, след когото Мади управлява сарацините девет години.
778. [AD] [R.] 2. [S.] 2. [F.] 10. [B.] 8.	
Theleericus Bulgar ad Leonem imperatorem fugit; quem baptizatum imperator patritium facit ⁷¹ . Chardamus Bulgaribus dominatur ⁷² (334, 55 – 56).	Българинът Телерик бяга при император Лъв; императорът го кръщава и го прави патриций. Кардам управлява българите.
781. [AD] [R.] 5. [S.] 5. [F.] 13. [B.] 3.	

⁶⁸ При Анастасий и в *Historia miscella*, тези събития са поставени в 33-та регнална година на Константин V [Anastasius, 1885, pp. 295, 23 – 296, 17; HM, 1569, pp. 727 – 728].

⁶⁹ Вж. Анастасий и *Historia miscella* [Anastasius, 1885, pp. 296, 31 – 297, 3 – „anno tricesimo quinto... imperator... divinitus est plaga... miserabiliter in chelandio moritur clamans et dicens “vivens adhuc igni sum inextinguibili traditus”]; HM, 1569, pp. 728 – 729 – „... Imperator... qui diuinitus in cruribus est plaga percussus, quae Graece antrax appellatur... miserabiliter in chelandio moritur, clamans et dicens: Vivens adhuc igni sum inextinguibili traditus...“].

⁷⁰ При Анастасий имената на споменатите халифи и етнонимът на арабите са предадени различно: „...moritur et Abdelas, Arabum dux... Madi dux habetur Arabum, qui novem his praefuit annis“ [Anastasius, 1885, p. 297, 11 – 12, 18 – 19]. В *Historia miscella* в съответните пасажии имената на халифите са като при Зигеберт [HM, 1569, pp. 729 – 730 – (anno trigesimo quinto) „... eodem anno, et eodem mense moritur Habdallas Arabum dux... Mady dux habetur Arabum, qui novem his praefuit annis“].

⁷¹ Вж. Анастасий: „anno... secundo... confugit Telerigus... ad imperatorem, qui fecit eum patricium, ... Cum autem baptizatum eum ex sancta quoque piscine suscepisset, magnifice honoravit pariter et amavit“ [Anastasius, 1885, pp. 298, 36 – 299, 3]. Същото в *Historia miscella* [HM, 1569, p. 732 – „Anno secundo... confugit Telericus Bulgariae dominus ad Imperatorem, qui fecit eum patricium... cum autem baptizatum...“].

⁷² При Анастасий и в *Historia miscella* липсва такава информация.

<p>Leo imperator cum insaniret cupiditate circa pretiosos lapides, adamavit magnae aeclesiae coronam, et accipiens portavit eam; et exierunt carbunculi in capite eius, et captus a febre mortuus est⁷³. Post quem uxor eius Hyrene cum filio suo Constantino imperat annis 10⁷⁴. Mady amiras multos utriusque sexus pro Christo martyrizat⁷⁵ (334, 65 – 67).</p>	<p>Император Лъв, понеже бил луд по скъпоценни камъни, обикна короната на великата църква и, като я получи, я носеше; и му излязаха циреи на главата, заболя от треска и умря. След него съпругата му Хирене заедно със сина си Константин царува десет години. Емирът Мади подлага мнозина от двата пола на мъченическа смърт в Хреста.</p>
782. [AD] R. 1. S. 6. F. 14. B. 4.	
<p>Constantinopoli quidam lapideam auream⁷⁶ invenit et in ea virum iacentem cum hac scriptura: <i>Christus nascetur ex virgine Maria, et credo in eum. Sub Constantino et Hyrene imperatoribus, o sol, iterum me videbis</i> (335, 2 – 3)⁷⁷.</p>	<p>В Константинопол някакъв човек намира каменен саркофаг с лежащ в него мъж със следния надпис: <i>Христос ще се роди от дева Мария и аз вярвам в него. При управлението на императорите Константин и Хирене, о слънце, ще ме видиш отново.</i></p>
785. [AD] [R.] 4. [S.] 9. [F.] 17. [B.] 7.	
<p>Mady amiras moritur; post quem Moyses Saracenis annis duobus principatur (335, 10).⁷⁸</p>	<p>Емирът Мади умира; след него две години Мойсес управлява сарацините.</p>

⁷³ Пасажът има съответствие при Анастасий с доста голямо съвпадение на текста: „anno ... quinto... mortuus est Leo... Cum insaniret circa lapides, nimis adamavit coronam magnae ecclesiae, et accipiens portavit eam, et exierunt carbunculi in capite eius, et captus a valida ferbe mortuus est ...“ [Anastasius, 1885, pp. 300, 34 – 301, 6]. Същото и в *Historia miscella* [HM, 1569, pp. 735 – 736].

⁷⁴ Вж. Анастасий и в *Historia miscella* [Anastasius, 1885, p. 301, 5 – 12; HM, 1569, p. 736 – Eirene].

⁷⁵ При Анастасий и *Historia miscella* събитието е отнесено към 5-та година на Лео IV [Anastasius, 1885, pp. 299, 35 – 300, 14; HM, 1569, pp. 734 – 735].

⁷⁶ Вместо думите *lapideam auream* (каменен златен, които се явяват като две определения към липсващо в текста допълнение) в Анастасий и *Historia miscella* стои *lapideam arcam/ arcam lapideam* (каменен саркофаг) (вж. бел. 77), което дава смисъл на текста. В съответния гръцкия текст на Теофан се намира думата *lagna* (*съндък, ковчег, саркофаг*) [Theophanes, 1883, p. 455, 13], което е преведено на английски като *coffin* (ковчег) [Theophanes, 1997, p. 627 (AM 6273, AD 780/1)]. Затова в настоящия превод на български език *lapideam auream* няма да се преведе буквално, а ще се даде като *каменен саркофаг*.

⁷⁷ Вж. Анастасий: „anno ... primo... in longis Thraecae muris homo quidam fodiens invenit lapideam arcam ... reperit virum iacentem et litteras conglutinatas arcae continentis haec “Christus nascetur ex Maria virgine, et credo in eum. Sub Constantino vero et Heirene, o sol, iterum me videbis” [Anastasius, 1885, p. 302, 3 – 7] и *Historia miscella* [HM, 1569, p. 737 – „... in longis Thraecae muris quidam homo fodiens invenit arcam lapideam, quam cum expurgasset et releuasset, reperit virum iacentem, et conglutinatas arcae literas continentis haec: Christus nascetur ex virgine Maria, et credo in eum: sub Constantino et Eirene Imperatoribus: o sol iterum me videbis“].

⁷⁸ При Анастасий имената на споменатите халифи и етнонимът на арабите са предадени различно: „anno ... quarto... arabum dux Mady, qui et Muhamed, mortuus est, et optinuit Moses filius eius“ [Anastasius, 1885, p. 303, 22 – 23]. В *Historia miscella* имената на халифата са като при Зигеберт [HM, 1569, p. 740 – „Arabum dux Mady, qui et Muhammad mortuus est: et principatus est Moyses filius eius“].

787. [AD] [R.] 6. [S.] 2. [F.] 19. [B.] 9.	
Moyses amiras moritur; post quem Aaron frater eius Saracenis anis 23 principatur (335, 16) ⁷⁹ .	Емирът Мойсес умира; след него брат му Аарон управлява сарацините 23 години.
788. [AD] [R.] 7. [S.] 1. [F.] 20. [B.] 10.	
Instantia Tharasii patriarchae Constantinopolitani et Adriani papae secundo apud Niceam universalis synodus 350 episcoporum congregatur; in qua fides catholica in presentia Hyrenes et filii eius Constantini, cunctorum subscriptione roboratur, et heresis execrantium imagines Dei in perpetuum abdicatur (335, 23-26) ⁸⁰ .	По настояване на константинополския патриарх Тарасий и на папа Адриан Втори в Никея се свиква вселенски събор от 350 епископи; на него католическата вяра, в присъствието на Хирене и сина ѝ Константин, се заздравява с подписите на всички, и ереста на проклинащите изображения на Бога се отхвърля завинаги.
789. [AD] [R.] 8. [S.] 2. [F.] 21. [B.] 11.	
Adelgisus, filius Desiderii regis, qui victo patre suo ad Grecos confugerat, animatus auxilio Grecorum ad Italiam venit, aut ad repetendum regnum, aut ad inferendam ultionem; qui inito bello cum Francis, tentus ab eis amara morte peremptus est (335, 29 – 31) ⁸¹ .	Аделгис, синът на цар Дезидерий, който, след като баща му бе победен, беше намерил убежище при гърците, въодушевен от помощта на гърците, дойде в Италия било за да си върне царството, било за да си отмъсти; този, след като започна война с франките, бе заловен от тях и погубен с мъчителна смърт.
791. [AD] [R.] 10. [S.] 4. [F.] 23. [B.] 13.	
Constantinus matrem suam Hyrenen imperio privat, solusque annis 6 imperat (335, 43) ⁸² .	Константин лишава майка си от власт и управлява сам 6 години.
792. [AD] [R.] 1. [S.] 5. [F.] 24. [B.] 14.	
Constantinus imperator congressus Chardamo Bulgari, turpiter victus dehonestatur;	Император Константин нападна българина Кардам, победен срамно, бе

⁷⁹ У Анастасий името на починалия халиф ал-Хаджи (785 – 786) и етнонимът на арабите са предадени различно: „anno ... quinto... interea mortuo Mose fit Arabum dux frater eius Aaron, qui viginti tribus eis praefuit annis...“ [Anastasius, 1885, p. 306, 21 – 23]. В *Historia miscella* имената на халифите са като при Зигеберт [HM, 1569, p. 745 – „... mortuo Moysse, fit Arabum dux Aaron, qui viginti tres eis praefuit annis...“].

⁸⁰ Вж. Анастасий и *Historia miscella* [Anastasius, 1885, p. 307, 24 – 33; HM, 1569, pp. 746 – 747].

⁸¹ Вж. Анастасий и *Historia miscella* [Anastasius, 1885, p. 308, 11 – 15; HM, 1569, p. 748].

⁸² Вж. Анастасий и *Historia miscella* [Anastasius, 1885, pp. 308, 16 – 310, 24; HM, 1569, pp. 750 – 752].

Chardamus sublato regio omni apparatu ditatur (335, 46 – 47) ⁸³ .	опозорен. Кардам като взе царските инсигнии, се обсипа с цялото великолепие.
794. [AD] [R.] 3. [S.] 7. [F.] 26. [B.] 16.	
Constantinus imperator multos principum sibi suspectus oculis privat (335, 56) ⁸⁴ .	Император Константин нареди да се ослепят мнозина от първенците, които подозираше.
798. [AD] R. 7. S. 11. F. 30. B. 20.	
Hyrene imperatrix super erepto sibi imperio foemineo dolore abusa, Constantinum filium suum oculis et imperio privat, et sola annis 3 imperat (336, 2 – 3) ⁸⁵ .	Императрица Хирене, използвайки женското си коварство, след като със сила отнема властта за себе си, лишаваша от власт своя син Константин, ослепява го и управлява сама 3 години.
Sol obtenebratus est per dies 17 (336, 5) ⁸⁶ .	Слънцето се затъмни за 17 дни.
799. [AD] [R.] 1. [S.] 12. [F.] 31. [B.] 21.	
Constantinus imperator moritur (336, 7) ⁸⁷ .	Умира император Константин.
802. [AD] R. 1. F. 34. C. 4. S. 15 B. 24.	
Nicephorus Hyrenen imperio depositam exilio relegat, et Constantinopolitanis annis 8 imperat (336, 37 – 38) ⁸⁸ .	Никифор сваля от власт Хирене, изпраща я в изгнание и управлява 8 години.
803. [AD] [R.] 2. [F.] 35. [C.] 1. [S.] 16 [B.] 25.	

⁸³ При Анастасий информацията е отнесена към 2-та година на самостоятелното управление на Константин VI и името на Кардам и българите са предадени различно: „anno ... secundo... exercitum movit adversus Vulgares ... Cardamus dominus Vulgariae ... abstulerunt autem Vulgares etiam sarcinam pecunias equos et aulaeam una cum universo regio apparatu“ [Anastasius, 1885, p. 311, 9 – 21]. В *Historia miscella* присъства същият разказ [HM, 1569, p. 753 – „... Cardamus dominus Bulgariae...“].

⁸⁴ У Анастасий и *Historia miscella* датирването е през 2-ра година на Константин VI [Anastasius, 1885, p. 311, 21 – 29; HM, 1569, pp. 753 – 754].

⁸⁵ Вж. Анастасий [Anastasius, 1885, p. 314, 6 – 27], който посочва, че Ирина управлява 5 години [Anastasius, 1885, p. 315, 3 – 4]. Същото в *Historia miscella* [HM, 1569, pp. 758 – 759]. Вероятно Зигеберт указва три години за управление за Ирина, но в качеството и на римска императрица. Според неговата хроника до 801 г. (трета регнална година на Ирина), римската власт се представлява от владетеля в Константинопол, а от 802 г. за римски император вече се отбелязва франкският владетел Карл I Велики (768 – 814).

⁸⁶ Вж. Анастасий: „anno... septimo... Obtenebratus autem est sol per dies decem et septem et non dedit radios suos...“ [Anastasius, 1885, p. 314, 27 – 28] и *Historia miscella* [HM, 1569, p. 758]. През 798 г. имало пълни слънчеви затъмнения на 20 февруари и на 16 август, като второто съпада с първата годишнина от ослепяването на Константин VI [Theophanes, 1997, p. 650 (AM 6289, AD 796/7), note 11].

⁸⁷ При Анастасий и *Historia miscella* липсва такава информация. В съвременната историография е спорно, кога умира Константин VI, като предположенията варират до началото на управлението на Никифор I [Theophanes, 1997, 649 – 650 (AM 6289, AD 796/7), note 10].

⁸⁸ Вж. Анастасий и *Historia miscella* [Anastasius, 1885, pp. 317, 17 – 21; 319, 24 – 26; 319, 36 – 320, 2; HM, 1569, pp. 765 – 767].

<p>Hyrene imperatrix in exilio moritur⁸⁹. Nicephorus imperator Saracenis congressus, pessime vincitur⁹⁰.</p> <p>Aaron amiras cum trecentis milibus contra Nicephorum imperatorem ascendit; quem non ferens Nicephorus, turpe foedus init, pactus se ei daturum annuatim tricena milia nomismatum, et tria nomismata in tributum capitis imperatoris, et tria pro capite filii sui⁹¹ (336, 40 – 44).</p>	<p>Императрица Хирене умира в изгнание. Император Никифор напада сарацините и понася тежко поражение.</p> <p>Емирът Аарон тръгва с триста хиляди войници срещу император Никифор. Никифор не издържа и сключва позорен договор, като се споразумява да му дава годишно триста хиляди номизми и три номизми данък за главата на императора и още три за главата на своя син.</p>
804. [AD] [R.] 3. [F.] 36. [C.] 2. [S.] 17 [B.] 26.	
<p>Nicephorus imperator foedere cum Saracenis soluto, multa incommoda contulit imperio suo (336, 46 – 47)⁹².</p>	<p>Император Никифор, след като нарушава договора със сарацините, донася много несгоди на империята си.</p>
807. [AD] [R.] 6. [F.] 39. [C.] 5. [S.] 20 [B.] 29.	
<p>Chumeyd amyreus missus ab Aaron ad excindendam Lyciam, cum venisset Myream, nisus sancti Nicolai contere archam, pro ea contrivit aliam, et pro temeritate incurrens Dei vindictam, subsequente inevitabili tempestate, classim amisit totam (336, 62 – 64)⁹³.</p> <p>Chrumnus Bulgaribus dominatur (336, 67)⁹⁴.</p>	<p>Емирът Хумеид, изпратен от Аарон да унищожи Ликия, когато пристигна в Мирея, се постара да разруши гроба на Свети Николай, но разруши друг и, поради тази необузданост се изложи на Божието отмъщение – в последвалата неизбежна буря загуби цялата флота.</p> <p>Крум управлява българите.</p>
808. [AD] R. 7. F. 40. C. 6. S. 21 B. 1.	

⁸⁹ У Анастасий и *Historia miscella* събитията са през първа регнална година на император Никифор I [Anastasius, 1885, p. 320, 28 – 31; HM, 1569, pp. 768 – 769].

⁹⁰ Вж. Анастасий и *Historia miscella* [Anastasius, 1885, p. 321, 18 – 21; HM, 1569, p. 770].

⁹¹ При Анастасий датировката е през четвърта регнална година на император Никифор I: „anno... quarto... movit exercitum Aaron Arabum dux adversus Romaniam in virtute gravi, trecentorum videlicet milium... firmaverunt pacem, ut per unumquemque annum tribueret illis tricena milia nomismatum, et tria nomismata in tributum capitis imperatoris, et tria filii eius ...“ [Anastasius, 1885, p. 322, 6 – 20]. Вж. и *Historia miscella* [HM, 1569, pp. 770 – 771].

⁹² Събитието при Анастасий е през четвърта регнална година на император Никифор I: „anno... quarto... Porro convenit inter eos et castra, quae destructa fuerant, non reaedificanda. Cumque Arabes reversi fuissent, construxit eadem continuo castra et praemunivit. Quo comperto Aaron misit iterum et recipit Thebasan, missoque stolo in Cyprum, ecclesias destruxit, Cyprios emigravit et multo excidio facto pacem dissolvit“ [Anastasius, 1885, p. 322, 23 – 27]. Вж. и *Historia miscella* [HM, 1569, p. 771].

⁹³ При Анастасий и в *Historia miscella* целта на арабската експедиция е Родос [Anastasius, 1885, pp. 322, 34 – 323, 7 – „... anno ... sexto... Aaron Arabum dux cum classi contra Rhodum Chumehid direxit“; HM, 1569, pp. 771 – 772]. Такава експедиция срещу Родос не е позната от арабските извори [Theophanes, 1997, p. 664 (AM 6300, AD 807/8), note 2].

⁹⁴ При Анастасий и в *Historia miscella* липсва такава информация.

Aaron amiras moritur; post quem Muhamad annis 5 principatur (337, 3) ⁹⁵ .	Емирът Аарон умира; след него Мухамад управлява 5 години.
810. [AD] [R.] 9. [F.] 42. [C.] 8. [S.] 2 [B.] 3.	
Nicephorus imperator Bulgariam ingreditur; et quia victoriae temperare nescivit, a Bulgaribus cum multo senatori ordinis numero perimitur ⁹⁶ . Stauratius filius eius post eum anno uno imperat ⁹⁷ (337, 18 – 20)	Император Никифор напада България; понеже искаше невъздържано победата, бе убит от българите заедно с голям брой сенатори. Синът му Ставраций след него управлява една година.
811. [AD] [R.] 10. [F.] 43. [C.] 1. [S.] 3 [B.] 4.	
Stauratio deposito, Michael imperat post eum annis 3 (337, 22) ⁹⁸	След като Ставраций бе отстранен, Михаил управлява след него 3 години.
813. [AD] [R.] 12. [F.] 45. [C.] 2. [S.] 5 [B.] 6.	
Muhamad amiras fratri suo Habdallae congredditur; a quo superatus, eum sibi conregnare invitatus patitur; et hoc bello regnum Saracenorum per aliquot annos discinditur (337, 35 – 37) ⁹⁹ .	Емирът Мухамад напада брат си Хабдалас; победен от него, се съгласява против волята си да управляват заедно; и с тази война царството на сарацините за няколко години се разпада.
820. [AD] ... [F.] 6. [C.] 7. [S.] 7 [B.] 13.	
<i>Deficiente historiarum relatione, cessat etiam relatio de regno Bulgarum et Saracenorum</i> (337, 63 – 64) ¹⁰⁰ .	<i>Тъй като липсват сведения за историите, се прекъсват и сведенията за царството на българите и на сарацините.</i>

⁹⁵ У Анастасий името на новия арабски халиф е предадено различно: „anno ... septimo... Aaron Arabum dux mortuus est ... et suscepit principatum Muamed“ [Anastasius, 1885, p. 323, 25 – 27]. В латинския текст на Анастасий не са посочени годините на управление на халифа Муамед (т.е. халиф Ал-Амин), но при Теофан са посочени като четири [Theophanes, 1997, p. 664 (AM 6301, AD 808/9)]. В *Historia miscella* името на новият халиф е изписано както при Зигеберт [HM, 1569, pp. 772 – 773 – „Anno septimo... Arabum dux mortuus est... et suscepit principatum Muhamat filius eius“].

⁹⁶ Вж. Анастасий и *Historia miscella* [Anastasius, 1885, pp. 328, 24 – 330, 2; HM, 1569, pp. 780 – 783].

⁹⁷ В текста на Анастасий името на Ставракий е предадено различно и не се посочва колко продължава неговото управление: „... pronuntiavit Stauracium imperatorem...“ [Anastasius, 1885, p. 330, 22 – 23]. В *Historia miscella* името на Ставракий е предадено както при Зигеберт [HM, 1569, p. 784 – „... pronunciauit Stauratium Imperatorem...“].

⁹⁸ Вж. Анастасий и *Historia miscella* [Anastasius, 1885, pp. 331, 29 – 332,9; HM, 1569, pp. 785 – 787]. Теофан посочва, че Михаил I управлява 2 години [Theophanes, 1997, p. 677 (AM 6304, AD 811/2)].

⁹⁹ При Анастасий е посочена първа регнална година на Михаил I (811 – 813) и имената на синовете на халиф Аарон (т.е. Харун ар-Рашид) са предадени различно: „anno ... primo... Muhamed autem, primus filius Aaron, tenens principatum gentis, inito bello in interiori Perside cum Abdela fratre suo, superatus est et fugiens in Bagda hoc optinuit. Damascus vero alius tyrannus habuit, et Aegyptum et Africam duo partiti sunt, et Palaestinam alius latronis more despastus est“ [Anastasius, 1885, p. 335, 5 – 10]. В *Historia miscella* имената на синовете на халиф Харун ар-Рашид (786 – 809) са предадени като при Зигеберт [HM, 1569, p. 791 – „...Muhammat autem primus filius Aaron tenens principatum gentis, inito bello in interiori Perside cum Habdalla fratre suo...“].

¹⁰⁰ Подобен текст има малко по-рано под 735 г., когато се приключват и сведенията за кралство Англия: „Ab hinc regnum Anglorum annotare supersedeo, quia hystorias maiorum, quas sequar, non habeo (оттук няма да отбелязвам царството на англите, защото нямам истории на предците, които да следвам)“ [Sigebertus, 1844, p. 331, 11 – 12].

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Извори:

Зигеберт, 1965 – Зигеберт. Хроника. – В: ЛИБИ, т. III, София, 1965, 40–49. [Zigebert. Hronika. – V: LIBI, t. III, Sofiya, 1965, 40–49.]

Anastasius, 1885 – Anastasii Bibliothecarii summae ac apostolicae sedis Chronographia tripartita. – In: Theophanis Chronographia, vol. II (ed. C. de Boor), Leipzig, 1885, 31–346.

HM, 1569 – Historiae miscellae a Paulo Aquilegiensi diacono primum collectae, post etiam a Landulfo Sagaci auctae productae que ad Imperium Leonis IV. id est, annum Christi DCCCXVI (ed. P. Pithou). Basel, 1569.

HM, 1869 – Historia miscella (ed. F. Eyssenhardt), Berlin, 1869.

Landolfus Sagax, 1879 – Landolfi Sagacis additamenta ad Pauli Historiam romanam. – MGH AA, tomus II, Berlin, 1879, 225–376.

Sigebertus, 1844 – Sigeberti Gemblacensis Chronographia. – MGH SS, tomus VI, Hanover, 1844, 268–374.

Sigebertus, 1854 – Sigebertus Gemblacensis. Chronica. – Patrologiae, tomus CLX, Paris, 1854, 9–546.

Sigebertus, 1854a – Sigeberti liber de scriptoribus ecclesiasticis. – Patrologiae, tomus CLX, Paris, 1854, 547–592.

Theophanes, 1883 – Theophanis Chronographia, vol. I (ed. C. de Boor), Leipzig, 1883.

Изследвания:

Войнов, М. 1965 – М. Войнов. Зигеберт. – В: ЛИБИ, Т. III, София, 1965, 40. [M. Voynov. Zigebert. – V: LIBI, t. III, Sofiya, 1965, 40.]

Златарски, В. 1918 – В. Златарски. История на българската държава през средните векове, Т. I. ч. I. София, 1918. [V. Zlatarski. Istoriya na balgarskata darzhava prez srednite vekove, T. I. ch. I, Sofiya, 1918.]

История, II – История на България, т. II. София, 1981. [Istoriya na Bulgariya, t. II, Sofiya, 1981.]

Encyclopedia, 2010 – Encyclopedia of the Medieval Chronicle, ed. R. G. Dunphy. Brill-Leiden-Boston, 2010.

Dictionary, 11 – Dictionary of the Middle Ages, vol. 11, ed. J. R. Strayer. New York, 1988.

Lexikon, VII – Lexicon des Mittelalters. Bd. VII. Stuttgart-Weimar, 1999.

Theophanes, 1997 – The Chronicle of Theophanes Confessor. Byzantine and Near History AD 284 – 813, ed. C. Mango, R. Scott. Oxford University Press, 1997.

Съкращения:

ЛИБИ – Латински извори за българската история [Latinski izvori za balgarskata istoriya]

MGH SS – Monumenta Germaniae historica, scriptores

MGH AA – Monumenta Germaniae historica, auctorum antiquissimorum